

*Пашинська Галина Сергіївна*, слухач  
навчально-наукового інституту № 4  
Національної академії внутрішніх справ  
*Науковий керівник*: кандидат юридичних  
наук, доцент, доцент кафедри  
адміністративної діяльності Національної  
академії внутрішніх справ **Білик В. М.**

## **ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ В УКРАЇНІ**

Одним з найбільш серйозних втручань з боку органів поліції в життєдіяльність громадян являється застосування до них спеціальних засобів адміністративного припинення. В зв'язку з цим питання застосування спеціальних засобів адміністративного припинення є предметом адміністративно-правового регулювання та реалізації органами держави.

Для цього слід розвивати засоби самозахисту. У багатьох випадках, коли обставини не дозволяють застосувати вогнепальну зброю, вдаються до спеціальних засобів несмертельної дії, наприклад, газової зброї, пістолетів несмертельної дії, балончиків, електрошокових пристроїв, гумових кийків, засобів, що містять препарати сльозоточивої та дратівної дії.

Одним із різновидів такої зброї є електрошоковий пристрій. Так, відповідно до пункту 6 частини 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію», електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського [1].

Але, законодавча невизначеність застосування електрошокових пристроїв у вітчизняних підзаконних нормативно-правових актах певним чином обмежує їх використання. Електрошокові пристрої вже знаходяться на озброєнні Національної поліції, однак вони ще не набули широкого використання у практиці.

На жаль, закупівля електрошокових пристроїв окремими підрозділами Національної поліції обмежена. Слід зазначити, що багато керівників середньої ланки остерігаються

використовувати електрошокові пристрої через непоінформованість про їх реальну ефективність, а також побоювання про наслідки некваліфікованого використання і можливі втрати виробів. Якби електрошокові пристрої були поширені серед населення, як, у інших розвинених країнах, то психологічна підготовленість до їх використання працівниками поліції була б набагато вищою.

Психологічний ефект цього пристрою дійсно приголомшливий! Немає людини, яка б не злякалась, побачивши сліпучий розряд і почувши голосний тріск.

Також слід звернути увагу на оснащення електрошоковими пристроями патрульної поліції. Це значною мірою полегшить затримання правопорушників, які чинять опір працівникам поліції.

Електрошокові пристрої – це захисні пристрої, призначені для самооборони та захисту від несанкціонованої дії, захисту об'єктів цивільного й відомчого призначення, дія яких ґрунтується на генеруванні електричних імпульсів, вихідні параметри яких відповідають вимогам державних стандартів України та нормам Міністерства охорони здоров'я України.

У електрошокових пристроях можуть бути застосовані іскрові розрядники з аналогічними функціями, а також стаціонарні, що використовуються для захисту об'єктів цивільного й відомчого призначення.

Основними технічними характеристиками електрошокових пристроїв, визначеними вимогами державних стандартів України та нормами Міністерства охорони здоров'я України, є параметри безпеки електрошокових пристроїв за електричними чинниками на прилади: із середньою потужністю дії; із напругою іскрового розряду на електродах; із сукупністю параметрів при ефективності дії та функціональним використанням: контактної дії; дистанційно-контактної дії.

Сьогодні єдиним аналогом електрошокового пристрою є модель ІР-4. Вона є набагато ефективнішою від багатьох аналогів різних іноземних фірм, при цьому абсолютно не поступаючись за рівнем безпеки як при поводженні з приладом, так і підчас його застосування. Це стверджують деякі практичні працівники, які визнають ці вироби досить ефективними [2].

Нині модель IP-4 не може задовольняти одночасно різні потреби всіх підрозділів. Модернізація й освоєння нових моделей, на жаль, є неможливою через брак бюджетного фінансування.

Електрошокері пристрої формально належать до категорії так званої «нелетальної» зброї, у якій передбачено гранично допустимі рівні змін у організмі при одноразовій дії, під якими слід розуміти:

- судомне скорочення м'язів без втрати свідомості;
- порушення локомоторної реакції та зміна емоційної реакції тривалістю до 30 хв.;
- зміна частоти серцевих скорочень без порушення ритму тривалістю до 15 хв.;
- зміна частоти дихання тривалістю до 30 хв.;
- помірно виражене пошкодження шкірних покривів у ділянці контакту з електродами.

Застосування такої зброї має забезпечувати при контакті з об'єктом дії миттєву втрату свідомості на період від 1 до 20–30 хв. (для позбавлення свідомих, активних дій). Як наслідок, цілком природно постає питання про ефективність такої зброї самооборони та умов її застосування.

Електрошокері пристрої у деяких випадках можуть використовуватися для оборони та затримання правопорушника. Перше, що відчуває уражена електрошокером пристроєм людина, – це біль. Реакція людей на больовий подразник є різною. Передбачити поведінку нападника, до якого в замкненій кабіні ліфта застосували електрошокер, неможливо. Стійкість до електричного струму та больового порогу в кожній людини є індивідуальною. Якщо порушника з вагою 60 кг електрошокер пристрій може, у повному сенсі цього слова, звалити з ніг, то подібного ефекту годі чекати у випадку з удвічі важчим чоловіком спортивної статури. Не останню роль відіграє кількість одягу, на людині. Бавовняна футболка або навіть шуба не захистять від дії електрошокера, проте шкіряна куртка в поєднанні з кількома шарами одягу є непоганим бар'єром.

Для досягнення ефективності ураження супротивника, у інструкціях з використання електрошокерів пристроїв пропонується тримати його ввімкненим 2–3 с, перебуваючи у безпосередньому контакті з правопорушником, що є запорукою ефективності дії такого приладу. Навіть ніж або палиця в руці порушника позбавляють його можливості протидіяти

правоохоронцю. Є зони (ділянки голови, обличчя, шиї, пахова область, нервові вузли та статеві органи), в області яких, при застосуванні електрошокерів, можуть виникнути дуже серйозні травми (втрата слуху, зору, тривалий параліч).

Заборонено також використовувати електрошокерів пристрої у приміщеннях з легкозаймистими й вибухонебезпечними речовинами.

Проте використання електрошокерів пристрою вимагає високого ступеня володіння ним від того, хто обороняється. Проте це вже буде не оборона, а відпрацьований напад.

Серед відмінностей електрошокерів пристроїв від газових балончиків та гумових палиць наведемо:

- мінімальний травматичний ефект;
- можливість застосування в обмеженому просторі й при великому скупченні людей;
- сильний психологічний вплив на людину;
- використання електрошокерів пристроїв не вимагає спеціальних навичок підготовки.

Порушення правил застосування електрошокерів пристрою тягне відповідальність, встановлену чинним законодавством України, а саме адміністративну відповідальність передбачену статтею 195-4 КУпАП «Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами» [3].

З аналізу наведеної норми випливає, що особу можна притягнути до адміністративної відповідальності у наступних випадках:

– якщо особа порушила порядок виробництва електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами. Санкція може бути застосована до виробників електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами;

– якщо особа порушила порядок придбання електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами. Порядок придбання електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, законодавством

України не передбачений, тому притягнення до відповідальності за вказаною диспозицією неможливо;

– якщо особа порушила порядок зберігання електрошокерів і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами. Порядок зберігання електрошокерів і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, законодавством України не передбачений, тому притягнення до відповідальності за вказаною диспозицією неможливо;

– якщо особа порушила порядок продажу електрошокерів і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами. Санкція може бути застосована до продавця електрошокерів і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, а не до покупця [4].

Також з аналізу частини 1 статті 195-4 КУпАП випливає, що відповідальність настає у разі якщо порушується порядок виробництва, придбання, зберігання чи продажу і електрошокерів і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами. Між «електрошокерів і пристроїв» і «спеціальними засобами, які застосовуються правоохоронними органами» логічно було б замість союзу «і» поставити союз «або», тоді б відповідальність наступала в разі порушення порядку виробництва ... електрошокерів і спеціальних засобів ..., але закон є закон і читати його треба таким, яким він є [4].

Законодавство України не містить кримінальної чи адміністративної відповідальності за носіння або застосування електрошокера (електрошокерів і пристроїв).

Нині накопичено достатню для узагальнення кількість інформації про реальну ефективність використання електрошокерів, особливо підрозділами Національної поліції, які працюють при значних скупченнях людей, здійснюють патрулювання в публічних місцях. Можна сказати, що наявність електрошокерів дасть змогу вирішувати поставлені завдання і підвищить особисту безпеку працівника поліції.

### ***Список використаних джерел***

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. / Голос України від 06.08.2015. – № 141–142.

2. Сотников В. Н. Електрошокер ІР-4: досвід застосування // Міліція України. – 2002. – № 7. – 21 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. / Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. – № 51. – Ст. 1122.

4. Чи заборонені електрошокери в Україні? // Guard – Lviv: статті. URL: <https://guard-lviv.com.ua/uk/zapresheni-li-elektroshokeri-v-ukraine.html> (дата звернення: 05.04.2017).